

alkotó képességgel, ami a könyvek megértéséhez, magukévá tevéséhez, szaknyelven recepciójához szükséges. A debreceni egyetem Felnőttnevelési és Közművelődési Tanszékén 174 személlyel töltettek ki kérdőívet arról, hogy három kiválasztott kisregény mondanivalóját, konfliktushelyzeteit mennyire értették meg. Az eredmény eléggé elszomorító, a helyes megértések száma az 50 %-ot sem érte el, a többség félreértette, eltorzította, vagy sematikusán értelmezte az írók mondanivalóját.

A könyvév ünnepe időrendben utolsó előadásán Soós Pál Szabó Ervin szellemét idézte, az ő közművelődési törekvéseiről beszélt. Felhívta a figyelmet, hogy pályakezdésének idején (1898-1905) a magyar művelődéstörténet és ezzel együtt az ő tevékenységének egyes részletei, mint például az általa szervezett Művelődési Kör szerepe, nincs kellőképp feldolgozva. Szabó Ervin és Ady pályája sok tekintetben párhuzamos, ez a párhuzamosság és esetleges találkozásaik, mint fontos történelmi tény, még részletes kutatást igényel.

Külön kell megemlékezni a kötet példamutatóan szép, nemesen egyszerű kiállításáról, szép nyomásáról, kitűnő papírjáról. Elvezet kézbe venni! A négyszáz évesnél régibb debreceni nyomda utódánál, az Alföldi Nyomdában készült. Tipográfusát nem tudom megnevezni, mert neve sajnálatos módon kimaradt a kolofonból.

VÉRTESSY Miklós

Lakatos Éva: Magyar Irodalmi folyóiratok

Három füzet jelent meg eddig Lakatos Éva és a Petőfi Irodalmi Múzeum nagyarányú vállalkozásából, a Magyar irodalmi folyóiratok bibliográfiájából. A Petőfi Irodalmi Múzeum Bibliográfiai füzeiteként jelentkező kiadvány az irodalomtörténeti kutatás számára nagy nyereség: nemcsak leírja a lapokat, munkatársaikat is felsorakoztatja. A századvég és a századelő rövid életű lapjainak feltárásának különösen örülhetünk, de a két világháború közötti folyóiratirodalomban is megkönnyíti a tájékozódást. S miután a szerző az "irodalmi folyóirat" kategóriát meglehetősen tágan kezeli, - a családi- és divatlapoktól, az un. társadalmi folyóiratokon át egészen a könyvkiadói, kereskedői és nyomdászati szaklapokig - olyan lefőhelyekre is felhívja a figyelmet, amelyek kiesnek a szakkutatás vizsgálódásai köréből. Eddig is tudtuk, hogy a századforduló kérészéletű és vadul burjánzó lapocskái nagy gyülekezőhelyei, munkaadói és temetői a szerveződő, alakuló új irodalomnak. Lakatos Éva vállalkozása most ezekre az elfeledett és nem méltatott orgánumokra - mint a kutatás lehetséges forrásaira - irányítja a figyelmet.

Lakatos Éva bibliográfiájának szempontjait elsősorban az irodalomtörténeti megközelítés alakította. Azonban, ha gondol a sajtótörténeti elvárásokra is, még jobban szolgálhatná az irodalomtörténész tájékozódását.

A rövidített cimleírás nem mondható szerencsésnek történeti jellegű anyag feltárásánál. A hely- és évadatok elegendőek ugyan az azonosításhoz - általában könyvtári katalógusaink is csak ezeket az adatokat közlik -, ezt követi a szerkesztők felsorolása ugyancsak időrendi bontás nélkül. A nyomda és a lap tulajdonos neve, a kiadó, nemcsak a lap megjelenési körülményeit, tulajdonviszonyait jelzi, de címnél és alcimnél többet mond a lap helyéről, a mögötte sorakozó erőkről, a közönséggel való kapcsolatról, stb. (Pl. a Franklin Társulat, a Szent István Társulat, a Singer és Wolfner, a Rákosi Jenő-féle Ujságkiadó Rt. neve önmagában beszél.) Ugyanigy a szerkesztők működésének időhatárai, a munkatársak mozgásának összefüggései - különösképpen, ha az utóbbiak tevékenységét a hosszabb életű lapoknál néhány éves szakaszokra bontva is közöljük - önként adódnak és elsősorban az irodalomtörténeti tájékozódást segíthetik. A bibliográfia céljának is azoknak a követelményeknek a betartása felelt volna meg, amelyeket már 1942-ben Dezsényi Béla megfogalmazott (Sajtó és könyvészet, Bp. Egyetemi ny. 1942). Nem mondható szerencsésnek az a gyakorlat sem, hogy a periodicitás adatai csak az esetleges alcimben kerülnek felvételre. Ha a lapnak nincs alcime, a terjedelem számaiból kénytelen az olvasó ezt kikövetkeztetni.

Lakatos Éva a lapok jellegének meghatározását az alcimekre bizza, azonban nagyon jól tudjuk, hogy az alcimek sokszor kiegészítésre szorulnának. Az a tágértelmű folyóirat-fogalom, amely Lakatos Éva gyűjtését alakította, esetenként egy szűkebb és pontosabb tárgykörmeghatározást igényelne. Nemcsak a félreértések eloszlatására: nincs Magyarországon ennyi irodalmi folyóirat; a besorolt társas-, családi- és divatlapok nagy része csak mellékesen közöl szépirodalmat és könyvismertetéseket is. Ugyanigy a könyvszakma lapjai elvéve szólnak csak olyan kiadói gondokról, amelyek mögött irodalmi problémák, írói életadatok húzódnak. Mellékelt könyvészeiteknek pedig csak kis hányada szépirodalom. A szerző tájékozottsága - érthetően - ezen a területen nem túl mély. Így kerülnek az AFRA Rt. propagandafüzetei az Akadémiai Értesítő mellé, hiszen az előkelő "Irodalmi Értesítő" alcimet viselik és természetesen bizonyos könyvészeti anyagot is közölnek. Az AFRA könyvforgalmi részvénytársaság, amelynek érdekelttségi köre a Franklin Társulaton és az Athenaeumon messze túlterjedt. Főbizományosa volt például az 1923. dec. 6-án alapított Ifjúsági és Képeskönyv Szindikátusnak is, amelyet az említett két cégen kívül a Grafikai Intézet Rt., a Rigler József Rt., és a Tolnai Rt. jegyeztek. (11-12. p.)

És míg a szerző egyik oldalról túl tágra mér, szorosra zár máshol: az évenként egyszer megjelenő periodikákat - az előszóban meggyőzően fejti ki - terjedelmi okok miatt ki kellett rekesztenie. Kár, hogy így viszont a 19. század első felének igazi irodalmi folyóiratairól mondott le; az almanachokkal és a rendszertelenül megjelenő lapokkal együtt kimaradt például az Auróra is. Ugyanakkor a 3. füzetben külön tételekként sorolódnak fel a Népszava könyvkereskedés alkalmi, Május 1-i röplap jellegű újságocskái.

Lakatos Éva vállalkozásának hiányai koncepcióbeli bizonytalanságokból fakadnak. A történeti jellegű bibliográfiai tevékenységnek a szakkutatás kérdőjeleit is szem előtt kell tartania. Jelen esetben az irodalomtörténeti és sajtótörténeti szempontok együttes alkalmazását. Kétségtelen, többlet mun-

kát jelent: a kézbevett számból még 2-3 adatot fel kell jegyezni. De az elmulasztott lehetőséget csak sajnálhatjuk, ha például arra gondolunk, hogy egyetlen további adattal Lakatos Éva elvégezhetette volna e folyóiratirodalom nyomdájának regisztrálását. A dualizmus évtizedeitől a magyar nyomdászattörténetből alig tudunk valamit és vajon mikor lesz idő és mód megint, hogy ezt a munkát elvégezzük?

VOIT Krisztina

SKALICZKI Józsefné: Zeneművek ajánló alapjegyzéke. [Kiad. a] Somogyi Könyvtár és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár. Szeged, 1974. 30 p. (Csongrád megyei könyvtári füzetek 1.)

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Pécsen tartott VI. vándorgyűlése zenei- és hangtári szekciós megbeszélésének valamennyi résztvevője kézhezkapta a szegedi Somogyi Könyvtár és a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár összefogásának eredményeként megjelentetett "Zeneművek ajánló alapjegyzéké"-t.

A 30 lapos füzet egyrészt Skaliczki Józsefnének, a szekció elnökének a hangtári részlegek létrehozásáról szóló bevezető előadásához szolgált illusztrációként, másrészt mintául, állománygyarapítási tanácsadóul ("igy gyűjtök én") az alakulóban levő, ill. a nemrég megnyitott zenei-hangtári részlegek számára.

A műalkotásokat, a zeneirodalom legjelentősebb alkotóinak legfontosabb és legismertebb zeneműveit felsoroló kiadvány a szerzőre és a művek címére (esetleges megkülönböztető adatokra is) kitérve 192 szerző 821 művét ajánlja. A terjedelméhez mérten hatalmas feladatot vállaló jegyzék célját: a zeneirodalomban való tájékozódás biztosítását - mondhatni - sikerrel valósítja meg.

Nem elégséges azonban az igényes és amellet széles horizontu válogatást csak önmagában szemlélni. Szerencsére két lehetőség is kínálkozik az elemző összevetésre: egyrészt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei gyűjteményének tízéves gyarapító tevékenységét reprezentáló "Válogatás a Zenei Gyűjtemény anyagából" (Bp. 1974. FSZEK. 459 p.), másrészt a KMK Hálózatfejlesztési Osztályának gondozásában megjelent "Hanglemezek a közművelődési könyvtárakban" c. kiadvány (Bp. 1973, NPI. 232 p.).

Mivel az előbbi mind céljában, mind felépítésében, mind anyagának válogatási szempontjában más indítéku, az utóbbi kiadvány látszik alkalmasabbnak az összehasonlításra. Bár konkrét hangfelvételek (olykor 8-9) felsorolásával támasztja alá anyagát, az előszóban leírt szándéka szerint: az alkotót és alkotását a gyarapítók figyelmébe ajánlani - azonos tőről